

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (descriptive study) ในขั้นตอนการกำหนดขอบเขตและแนวทางการประเมินผลกระทบทางสุขภาพทั้ง 4 มิติ คือมิติด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านจิตวิญญาณของผู้เกี่ยวข้อง จากการทำครกหินของประชาชนบ้านไร่สีลาทอง ตำบลพิชัย อำเภอเมืองลำปาง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบ้านไร่สีลาทอง หมู่ที่ 10 ตำบลพิชัย อำเภอเมืองลำปาง จำนวน 1,280 คน (สถานีอนามัยคันทน์, 2551) โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็น 2 ส่วน คือ

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์ คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีการคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 7 คน ดังนี้คือ 1) ตัวแทนผู้จำหน่ายครกหิน 2) พระและ 3) บุคลากรด้านสาธารณสุข จำนวนกลุ่มละ 1 - 3 คน โดยกลุ่มตัวอย่างต้องมีคุณสมบัติดังนี้

1.1 ต้องอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ศึกษาไม่น้อยกว่า 1 ปี กรณีที่เป็นผู้ประกอบอาชีพทำครกหิน หรือตัวแทนผู้จำหน่ายครกหินจะต้องประกอบกิจการมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี ส่วนบุคลากรด้านสาธารณสุขต้องมีประสบการณ์การดำเนินงานในพื้นที่ไม่น้อยกว่า 1 ปี นับจากวันเก็บข้อมูล

1.2 มีอายุตั้งแต่ 20 ปี ขึ้นไป มีการสื่อสารและเข้าใจภาษาไทยเป็นอย่างดี

1.3 ยินยอมและให้ความร่วมมือในการศึกษา

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม คือ กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและมีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องการทำครกหินบ้านไร่สีลาทอง จำนวน 3 กลุ่ม กลุ่มละ 6 - 7 คน รวมเป็นจำนวน 19 คน ได้แก่

2.1 กลุ่มผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ประธานอาสาสมัครสาธารณสุข ประธานกลุ่มผู้สูงอายุ ประธานกลุ่มแม่บ้าน ประธานกลุ่มเยาวชน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลพิชัย โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 6 คน

2.2 กลุ่มผู้ประกอบอาชีพทำครกหิน ได้แก่ ผู้ประกอบอาชีพทำครกหินบ้านไร่ศิลาทองซึ่งต้องเป็นสมาชิกของกลุ่มอย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 2 ปี และดำเนินการจำนวน 1 กลุ่ม โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 6 คน

2.3 กลุ่มประชาชน ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบ้านไร่ศิลาทองเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียและเกี่ยวข้องกับการทำครกหิน อาศัยอยู่ในบ้านไร่ศิลาทองไม่ต่ำกว่า 1 ปี ซึ่งเป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนของครัวเรือน และดำเนินการจำนวน 2 กลุ่ม โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 7 คน (โดยเลือกประชาชนที่มีบ้านอยู่บริเวณจุดเสี่ยง และอยู่ห่างจากบริเวณจุดเสี่ยง)

3. กลุ่มตัวอย่างในการจัดเวทีกำหนดขอบเขตและแนวทางการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ จำนวน 35 คน โดยเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการทำครกหิน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย

1. เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลจากผู้ศึกษาสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง คือ

1.1 แนวทางการสนทนากลุ่ม ครอบคลุมถึงขั้นตอนการผลิต ผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ และแนวทางการป้องกันผลกระทบที่อาจจะเกิดจากการทำครกหิน

1.2 แนวคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึก ในการสนทนากลุ่ม และแนวคำถามในการสัมภาษณ์

1.3 แผนที่แสดงจุดเสี่ยง ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นจากการศึกษาบริบทชุมชน โดยการสำรวจ การสัมภาษณ์ และการบันทึกลักษณะทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมร่วมกับผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

2. เครื่องมือในการบันทึกข้อมูล คือ

2.1 เครื่องบันทึกเสียง (อัดเสียง)

2.2 กล้องถ่ายภาพ

2.3 สมุดจดบันทึกข้อมูล

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

หาความตรงตามเนื้อหา (content validity) ด้วยการนำแนวคำถามในการสนทนากลุ่ม และแนวคำถามในการสัมภาษณ์ที่ได้ไปตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของภาษาและความตรงตามเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสุข 1 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านอาชีวอนามัย 1 ท่าน และนำไปทดลองใช้เพื่อความเป็นปรนัย

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ศึกษาได้ทำโครงการคืนคว่าแบบอิสระ โดยผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยสาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ หลังจากรับการอนุมัติผู้ศึกษาได้ดำเนินการศึกษาโดยเข้าพบผู้นำชุมชนและกลุ่มตัวอย่างพร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษาให้กลุ่มตัวอย่างได้รับทราบทั้งนี้ได้อธิบายเกี่ยวกับสิทธิที่จะตอบรับหรือปฏิเสธการเข้าร่วมการศึกษาได้ตามต้องการ และสามารถยกเลิกการเข้าร่วมกิจกรรมได้ตลอดระยะเวลาของการศึกษาโดยไม่มีผลกระทบใดๆต่อกลุ่มตัวอย่าง และข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างจะถูกเก็บเป็นความลับไม่มีการเปิดเผย โดยจะนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ เฉพาะการศึกษาครั้งนี้เท่านั้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอนในการดำเนินการ 2 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนก่อนดำเนินการศึกษา

1.1 ผู้ศึกษาทำหนังสือขออนุมัติขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

1.2 นำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เสนอต่อผู้ใหญ่บ้านบ้านไร่ศิลาทอง ตำบลพิชัย อำเภอเมืองลำปาง เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษาและขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล

1.3 ผู้ศึกษาได้ประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบลพิชัย สถานีอนามัยต้นมื่น และผู้ใหญ่บ้าน เพื่อขอความร่วมมือทั้งจากประชาชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการเก็บรวบรวมข้อมูลและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.4 ผู้ศึกษาชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษาให้กลุ่มตัวอย่างทราบ และอธิบายการพิทักษ์สิทธิแก่กลุ่มตัวอย่าง

1.5 ผู้ศึกษาจัดสนทนากลุ่ม ครั้งที่ 1 จำนวน 2 กลุ่ม คือกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพทำครกหิน และกลุ่มประชาชนก่อนการสร้างแนวคำถาม เพื่อนำข้อมูลที่ได้เป็นแนวทางในการตั้งคำถามสำหรับการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ครั้งต่อไป โดยผู้ศึกษาเป็นผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มเอง ซึ่งการสนทนาใช้เวลาครั้งละไม่เกิน 1 ชั่วโมง

2. ขั้นตอนการดำเนินการศึกษา

2.1 ผู้ศึกษาสร้างความคุ้นเคยเพื่อให้เกิดความเชื่อถือนและการยอมรับ โดยการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชน/ อบต.กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพทำครกหินและประชาชนในหมู่บ้าน

2.2 ผู้ศึกษาจัดสนทนากลุ่ม ครั้งที่ 2 โดยการจัดสนทนากลุ่ม กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 19 คน แยกเป็นกลุ่ม จำนวน 3 กลุ่มๆ ละ 1 ครั้งๆ ละไม่เกิน 1 ชั่วโมง ด้วยการอัดเทปและจดบันทึก ได้แก่ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพทำครกหิน และกลุ่มประชาชน โดยใช้แนวคำถามที่สร้างขึ้นจากข้อมูลที่รวบรวมได้จากการจัดสนทนากลุ่มครั้งที่ 1

2.3 ผู้ศึกษานำข้อมูลที่ได้จากการจัดสนทนากลุ่ม ครั้งที่ 2 และการสัมภาษณ์ถอดเทปและสรุปจากการจดบันทึก แล้วนำมาจัดหมวดหมู่เพื่อนำไปวิเคราะห์เชิงเนื้อหาต่อไป

2.4 ผู้ศึกษาได้ดำเนินการสัมภาษณ์ ในกลุ่มเป้าหมายเป็นรายบุคคล จำนวน 7 คนๆ ละ 1 ครั้งๆ ละไม่เกิน 1 ชั่วโมง ด้วยการอัดเทปและจดบันทึก โดยผู้ที่ถูกสัมภาษณ์ คือ 1) ตัวแทนผู้จำหน่ายครกหิน 2) พระ และ 3) บุคลากรด้านสาธารณสุข จำนวนกลุ่มละ 1 - 3 คน

2.5 จัดเวทีนำเสนอผลการศึกษาแก่ผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 35 คน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน พระ บุคลากรด้านสาธารณสุข ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ประกอบการอาชีพทำครกหิน ตัวแทนผู้จำหน่ายครกหิน และกลุ่มประชาชน เพื่อเป็นการสะท้อนข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและรับฟังข้อเสนอแนะ เพื่อนำมากำหนดขอบเขตและแนวทางการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ

2.6 สรุปผลการศึกษาระดับสมบูรณ์ และคืนข้อมูลให้แก่ชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม จากการสัมภาษณ์ และจากการจัดเวทีนำเสนอผลการศึกษา ผู้ศึกษาได้นำมาจัดเป็นหมวดหมู่และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

จากการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลสามารถสรุปขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังแสดงในภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 สรุปขั้นตอนการดำเนินการศึกษา

